Paul Csavdari

Chipul lui Dumnezeu

Conștiința morală a omului și deturnarea ei prin filosofie

Puține expresii din Biblie au provocat mai multe interpretări și dispute decât afirmația din Geneza: „Să facem om după chipul și asemănarea Noastră”. Ce înseamnă „chipul lui Dumnezeu” într-o ființă atât de mică în raport cu imensitatea creației – pământ, soare, lună, stele, mări, animale – fiecare „după soiul lor”? În mod evident, expresia ascunde ceva semnificativ, ceva care diferențiază omul de restul creației și care rămâne valabil indiferent de epocă, cultură sau religie.

De-a lungul istoriei, două mari forțe au modelat răspunsurile la această întrebare: tradiția biblică și filosofia greacă. Prima a văzut „chipul” ca o trăsătură dată de Creator omului încă de la început. A doua a rescris această trăsătură, transformând-o dintr-o realitate morală într-o esență ontologică sau într-o poveste mitologică despre „cădere”. În acest articol vom încerca să recuperăm înțelesul originar al „chipului” și să înțelegem cum a fost el deturnat.

1. Ce nu este chipul lui Dumnezeu

Pentru a evita confuziile, trebuie să delimităm mai întâi ce nu este „chipul lui Dumnezeu”:

- Nu este o formă fizică: Dumnezeu nu are trup, iar „chip” nu înseamnă reproducere anatomică. Porunca „să nu-ți faci chip cioplit” arată clar că „chip” se poate referi la o reprezentare vizibilă, dar aici nu poate fi vorba de un duplicat corporal al lui Dumnezeu.

- Nu este o esență mistică ascunsă: Filosofia greacă, în special platonismul, a introdus ideea că omul ar avea o „scânteie divină” latentă, o esență eternă care trebuie „trezită” sau „restaurată”. Această idee nu aparține viziunii biblice originare, ci unei interpretări ulterioare.

- Nu este o funcție activă ocazională: Chipul nu dispare și nu apare în funcție de starea omului. El trebuie să fie prezent și recognoscibil în orice moment – veghe, somn, copilărie, bătrânețe.

Astfel, chipul trebuie să fie ceva stabil, universal, vizibilîn om, dar care nu se reduce la biologie sau metafizică.

2. Problema mitului Edenului

O parte centrală a problemei vine din povestea Edenului. Acolo, „cunoașterea binelui și răului” apare nu ca un dar al creației, ci ca rezultatul unui act de neascultare: omul „fură” această

cunoaștere prin încălcarea unei porunci divine. Teologic, asta înseamnă că omul nu a fost creat cu această cunoaștere, ci a dobândit-o prin "păcat".

Această inversare are consecințe majore:

- Rupe legătura dintre creație și conștiință.
- Transformă cunoașterea morală într-o vină originară.
- Justifică nevoia unei „restaurări" ontologice: omul ar avea o natură coruptă care trebuie schimbată.

Din punct de vedere istoric, această versiune a intrat în tradiția biblică sub influența filosofiei grecești și a miturilor orientale. În gândirea greacă, lumea materială era adesea văzută ca inferioară sau „căzută", iar adevărul trebuia dobândit prin inițiere. Mitul Edenului, citit astfel, devine un scenariu gnostic: omul „cade" în trup și pierde starea inițială, iar mântuirea înseamnă recâștigarea unei „naturii" pierdute.

3. De ce această versiune e incoerentă

Dacă acceptăm mitul Edenului, apare un paradox evident:
Cum poate cineva să fie vinovat de neascultare dacă nu știe ce e bine și ce e rău?
Dacă omul nu avea deja cunoașterea morală, nu ar fi putut înțelege interdicția. Asta ar face „păcatul originar" fie imposibil, fie nedrept.

În plus, în toată Scriptura, Dumnezeu este prezentat ca Cel care judecă binele și răul, iubește dreptatea și urăște nedreptatea. Dacă omul este „după chipul Său", atunci este logic să fie creat cu aceeași capacitate morală, nu să o dobândească ulterior printr-o „greșeală".

4. Revenirea la creație: chipul ca structură morală

Dacă eliminăm mitul căderii, chipul lui Dumnezeu în om trebuie înțeles ca prezența permanentă a conștiinței morale: puterea de a distinge între bine și rău și de a răspunde în consecință. Această trăsătură:

- este prezentă în orice om, indiferent de cultură sau religie;
- nu depinde de educație, deși poate fi formată sau pervertită;
- nu dispare în somn sau în inconștiență;
- face diferența între om și animal.

Animalele au instinct, dar nu discernământ moral. Ele acționează conform programului biologic. Omul, în schimb, poate alege împotriva instinctului, poate sacrifica interesul propriu pentru un principiu și poate recunoaște un adevăr chiar când îi este incomod.

5. Chipul ca realitate recunoscută în orice moment

Un aspect important este că chipul trebuie să fie recognoscibil oricând, nu doar în momentele de acțiune morală. Aceasta înseamnă că nu vorbim doar despre comportament, ci despre o structură internă constantă. Conștiința morală este prezentă în om și când nu acționează, ca un senzor care nu se închide niciodată.

La copii, de exemplu, ea se manifestă prin reacții instinctive la nedreptate sau cruzime. La adulți, prin judecăți și alegeri conștiente. În stări de boală sau somn, ea nu este anulată, ci doar inactivă la suprafață.

6. Cum a deturnat filosofia ideea de chip

Filosofia greacă a operat două mutații majore:

1. Ontologizarea chipului – Chipul devine o esență statică, o „natură divină" pierdută, care trebuie restaurată. Accentul cade pe „ce ești" în esență, nu pe cum trăiești.

2. Mitologizarea conștiinței – Prin preluarea miturilor despre „cădere" și „lumea pierdută", cunoașterea morală este prezentată ca un furt, nu ca un dar. Astfel, omul devine dependent de inițiere, ritual, mântuire.

Aceste schimbări au transformat chipul dintr-o realitate morală universală într-un concept teologic condiționat de dogmă.

7. Implicațiile revenirii la sensul originar

Dacă chipul lui Dumnezeu este conștiința morală:

- Pocăința nu este schimbarea naturii, ci schimbarea alegerii: omul decide să trăiască în acord cu ceea ce știe că e drept.

- Mântuirea nu este acces la o esență pierdută, ci eliberarea de minciună și restabilirea adevărului în conștiință.

- Valoarea omului nu depinde de apartenența religioasă, ci de faptul că poartă în sine această structură morală.

Concluzie

Chipul lui Dumnezeu nu este nici formă, nici esență mistică, nici potențial ascuns. Este conștiința morală cu care omul a fost creat– puterea de a distinge între bine și rău și de a răspunde adevărului. Aceasta este semnătura Creatorului în om, prezentă în orice moment și recognoscibilă indiferent de

starea sau cultura individului. Filosofia și mitologia au încercat să o confişte, plasând-o în zona vinovăției originare și transformând-o într-o problemă ontologică. Dar în actul creației, conștiința morală nu este rodul neascultării, ci dovada cea mai clară că omul este, în mod permanent, chipul lui Dumnezeu.